
KRÓNIKA

1972 és 1976 között Kosztolányi szülővárosában, Szabadkán jártam gimnáziumba, és ott került a kezembe Kosztolányi Dezső *Tengerszem* című könyve. A sok szép történet közül leginkább a Fánika című maradt meg emlékezetemben: „A templom pitvarában, ahová három süppedt, a hívók lépteitől, csókjaitól kivölgyelt vörösmárvány lépcső vezet, koldusok kuporodtak őskori elhagyatottságban, szakadt ködmönben, viharverten. Köztük egy asszony is – úgy ötven és hatvan között – fekete kendőben. Az én dajkám, aki most koldul.”

Ifjúságom temploma volt a Szent Terézia-templom, és valahányszor Szabadkán járok, mindig szemügyre veszem a kivölgyelt márványlépcsőket, mintha csak Desire vagy a csantavéri dajka lányomait keresném. Itt Magyarokizsán is, ahol a bölcsőm ringott, ezeket a kikopott, kivölgyelt küszöböket keresem a vigadó teraszán, a városháza bejáratánál, a templom sekrestyéjénél. Keresem az emlékek nyomait, és gyakran felidézem magamban a költőóriás egyik gyönyörű versének sorait: „Ötven, jaj, ötven éve – szívem visszadöbben – halottaim is itt-ott egyre többen, már ötven éve tündököl fölöttem ez a sok élő, fényes égi szomszéd.” Lelki szemeim előtt most megjelennek a kedves íróársak, akikkel még nem is olyan régen együtt vándoroltunk az élet rögzös útján, és akiket mint lelkipásztor utolsó útjukra, a nyugalom, a csönd kertjébe kísértem: Keszég Károly, Tripolsky Géza, Koncz István, Bori Imre.

Emlékezni jöttünk össze, emlékezni azokra, akik jó szívvel szintén emlékeztek az elődökre.

Fehér Ferenc 1956 szeptemberében, épp itt a Népkert egyik padján üldögélve írta meg egyik legszebb versét dr. Kosztolányi Árpádnak ajánlva *A vidéki rokonokat*: „Allunk s csak szorongatjuk hónunk / alatt a sorsunk. Valaki nincs / már, s érezzük, a csend vizébe / fúlnak, járdákon elvesző léptek / suhanó emberöltők.”

Most itt állunk ismét, ahogy ezt az imént idézett költőnk mondaná – „halvány Kosztolányi arcok” – a csönd városában, hogy szívünket, lelkünket eltöltse a csend és a nyugalom.

Egy francia filozófus szép gondolatát idézném: „Minden beszéd mögött, ami valamit ér, létezik egy még többet érő hallgatás. A némaság mély, mint az örökkévalóság, a beszéd sekély, mint az idő. Jaj, annak a kornak, és jaj, az embereknek, ha ezt az igazságot elfelejtik.”

Kedves barátaim, ha éjszakánként felnézünk a csillagos égre, talán csillaghullásra, valamilyen égi tünemény felbukkanására várva, nem is gondolunk arra, hogy a szabad szemmel látható csillagok némelyike már nem is létezik, csupán a fényét látjuk még mindig. Ezt a gondolatot a magyar irodalomban Rónay György fogalmazta meg a legszebben *Asztronómia* című versében:

*Honnan jön ez a fény
az űrben, az üres
égen ez a sugár?*

*Az a csillag talán
már nem is létezik,
ahonnan útrakelt.*

*Elmúlunk. De a fény
partot ér valahol.*

Barátaink, az író társak, akik a csend, a nyugalom és a fény országában élnek, a halvány Kosztolányi-arcok már nincsenek velünk, de pislákoló fényüket még mindig látjuk.

Látjuk Magyar Kanizsa szülőtteinek pislákoló fényét is. Nézzétek csak: „Az újságíró és műfordító Ozoray Árpád, az egykori bécsi hírlapíró Hermann Vilmos, a tanító, a költő, a színművészet mestere, Szatmári Sándor, a hegedűépítő Tóth János, Kodály Zoltán tanítványa, Harsányi Tibor zeneszerző és zongoraművész, a színművész Sziklay József, a vízépítőmérnök Beszédes József.”

Urbán József 1972-ben a *Dolgozók* című hetilapban így fogalmaz:

„Van tehát Kanizsának a múlt századból, a századforduló idejéről és a közelmúltból is olyan író, újságíró, műfordító, színművész alkotó-művész és építő egyénisége, akiket talán egyszer éppen az író tábor alkotói a mécs fénye, a gyertyaláng vagy a villany fénye mellett teljesebben, maradandóbban a napfényre hoznak. Az érdemes élőkről pedig mindig és most is majd az utókor beszél.”

Nézzük tehát a fényeket, a magyar kanizsai író tábor megálmodóinak fényeit. Az a fény partot ér valahol – talán a szívünkben.

BOGDÁN József költő-plébános

Elhangzott 2004. szeptember 9-én a Kanizsai Író tábor megnyitóján

IN MEMORIAM

ELHUNYI LIPPAY ETELKA – Szabadkán szeptember 29-én nyolcvannégy éves korában elhunyt Lippay Etelka színműíró, több emlékezetes színpadi mű szerzője. 1950 és 65 között a szabadkai Népszínház munkatársa volt, sokszor ünnepelt szerző. Főbb munkái: Boldogság részletre, szabadkai Népszínház 1960; Fő a nyugalom, 1961. Munkásságát többek között Dér Zoltán, Németh P. István és Kolozsi Tibor méltatta.

DÍJAK

ESTERHÁZY PÉTER BÉKE DÍJA – Esterházy Péternek ítelték oda a német könyves szakma Béke Díját, amelyet személyében – Konrád György után – másodszor kapott meg magyar író. Az ünnepséget ezúttal is a frankfurti Szent Pál-templomban, az 1848-as német nemzetgyűlés tanácskozási színhelyén rendezték. A Szent Pál ma már nem működő templom, rendezvényeknek ad helyet, s a múzeum emlékeztet az 1848-as eseményre. A Harmonia caelestis és a Javított kiadás szerzője rangos közönség, mintegy hétszáz díszvendég, köztük Horst Köhler német államfő jelenlétében azt mondta, hogy az irodalmat nem díjak miatt művelik. Az irodalom nem a tolerancia, hanem a szenvedély és a szeretet birodalmába tartozik. Szeretettel azonban nem lehet társadalmat alkotni, ahhoz nem elég megbízható. Az irodalom nem a béke követe, ha egyáltalán valamié, akkor a szabadságé. A szabadság azonban egyszer békét, máskor háborút akar. Esterházy Péter összehasonlítást tett a német és a kelet-európai, köztük a magyar múltfeldolgozás között is, egyebek között megállapítván: általános reflex, hogy a kelet-európaiak állandóan az áldozat szerepében látatják magukat. A német nemzeti emlékezet lényegesen tágasabb, nem tér ki a

saját felelőssége elől, de nem nevezheti meg mások felelősségét, mert ha ezt megkísérli, „hisztérikus bizalmatlanságot” vált ki. Az író szerint a németekkel szembeni gyűlölet Európa fundamentuma a háború utáni időkben, európai szokás a saját bűntetteket a német bűntettekkel elfedni. „A német önsajnálát differenciáltabb, mint a magyar, több munka fekszik benne, s ez megtiltja például, hogy nacionalista vagy rasszista nyelvezetet használjon” – fejtegette Esterházy Péter, aki beszédében röviden felemlelte szavát a vajdasági magyarokat ért atrocitások ellen is.

MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJ – Magyar Örökség Díjjal tüntették ki Dudás Károly író, a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség elnökét, a Hét Nap főszerkesztőjét. Az idei díjkiosztást szeptember 25-én a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében tartották meg. Posztumusz díjazott Keresztury Dezső író, irodalomtörténész, akadémikus és Zielinsky Szilárd, a magyar vasbetonépítés atyja. A díjazottak között volt Szabó Dénes, a budapesti Cantemus gyermekkórus és a Pro Musica leánykar vezetője, Szőnyi Erzsébet zeneszerző és Endrédy Vendel zirci főapát. Az egyetlen határon túli kitüntetett, Dudás Károly író, aki irodalmi és közéleti tevékenységéért érdemelte ki az elismerést.

SZENTELEKY- ÉS BAZSALIKOM-DÍJ – A Szenteleky- és a Bazsalikom-díj bírálóbizottsága (Böndör Pál, Börcsök László, Gerold László – elnök, Ózer Ágnes és Utasi Anikó távollétében) október 6-i ülésén a 2004. évi Szenteleky Kornél Irodalmi Díjat egyhangúlag Jung Károly írónak, néprajztudósna és egyetemi tanárnak ítélte oda több évtizedes magas szakmai színvonalú néprajzi, irodalmi, művelődéstudományi kutatói munkásságáért, amely során az egyetemes magyar, illetve vajdasági témák iránt mutatott kivételes szakmai, tu-

dósi affinitást és felkészültséget, miközben a Szentelky-hagyomány szellemében különös figyelmet fordított az összhasonlító folklór- és művelődéstörténeti témákra és kutatásra is. A bírálóbizottság a 2004. évi Bazsalikom Műfordítói Díjat egyhangúlag Marko Čudić fordítónak ítélte oda, aki eddig már tanújelét adta annak, hogy irodalmunkat színvonalas tolmácsolásban közvetíti a szerb ajkú olvasóknak. A bírálóbizottság a díjjal a fiatal, tehetséges fordító további érdeklődését és munkásságát is serkenteni kívánja. A díjat október 16-án Szivácon adták át.

MEGJELENT

Hóza Éva: *Idevonzott irodalom*. Tanulmányok, esszék, kritikák. Grafoprodukt, Szabadka, 2004

RENDEZVÉNYEK

SAVA BABIĆ HETVENÉVES – A Belgrádi Városi Könyvtár művészeti osztálya Ljiljana Zecević szervezésében szeptember 13-ától 30-áig tartó programsorozattal köszöntötte a 70 éves Sava Babićot, és alkalmi kiállítással tisztelgett a neves író, műfordító, egyetemi tanár 45 éves irodalmi munkássága előtt. A programot indító kiállítást Sava Babić kiadott és nyomtatásban még meg nem jelent műveiből állították fel, és Kasza József a VMSZ elnöke és Raša Popov író nyitotta meg. A zenei részben Mczei Szilárd mutatkozott be a fővárosi közönségnek, valamint a budapesti Szabados György is koncertezett. A kísérőprogramok keretében az ünnepezt író előadásokat tartott a kortárs szerb irodalomról, továbbá Hamvas Béláról is. Szeptember 21-én Bányai János irodalomtörténész Sava Babić és a magyar irodalom kapcsolatáról értékelt.

NÉPRAJZI KONFERENCIA – A Topolyai Napok idei rendezvénysorozatában

kapott helyet ismét a hagyományos néprajzi konferencia, amelyet a legújabb kutatások eredményeinek bemutatására, illetve a fiatal vajdasági néprajzosok találkozója céljából szerveztek. Szeptember 11-én a tanácskozást három ülészakban tartották meg. Előadók voltak: Gleszer Norbert (Valódi vallásosság – minőségi szórakozás), Máté György és Smid Bernadett (Ludasi borbélyok), Kemény Márton (A homoki szőlőtermesztés mintái a Ludasi-tó vidékén), Vermes Veronika Borbála és Vermes Péter (A Vermes család hagyatéka), Papp Richárd (Nemzettudat és rituális gyakorlat a vajdasági magyarok életének tükrében), Ambrus Vilmos (A szerémségi magyarok identitásmegőrzésének lehetőségei), Silling Léda (Piacok és piacozók a szerémségi Maradékon). A tanácskozás keretében a résztvevők megkoszorúzták Harkai Imre sírját, majd látogatást tettek a Topolyai Múzeumba. A Délutáni szekcióban az egyetemeken, egyesületekben folyó, vajdasági néprajzot érintő kutatásokból hangzottak el előadások. Raffai Judit a Kiss Lajos Néprajzi Társaság tevékenységét ismertette.

TÖRTÉNELMI KONFERENCIA – Szeptember 18-án Magyaránizsán tartottak történelem tárgyú konferenciát, melyen három neves történész – Basa György (Óbecse), Zakar Péter (Szeged) és Kosaras Péter Ákos (Budapest) – a mi régióink sorsát eldöntő eseményekről számolt be. Basa György a délvidéki betelepítések a XIV–XX. században címet adta munkájának. Zakar Péter hadtörténész az 1848–49-es szabadságharc hadi eseményeit taglalta a Délvidéken. Kosaras Péter Ákos hadtörténész Az I. világháború és következményei cím alatt foglalta össze a Délvidéken zajlott eseményeket.

32. CSÉPE IMRE EMLÉKNAP – Szeptember 24-én tartották meg Kishegy-

sen a 32. Csépe Imre Emléknapot. Jódal Rózsa megnyitotta az évfordulót jegyző vajdasági írók: Börcsök Erzsébet, Tóth Lajos, Király Ernő, Papp Dániel, Juhász Géza, Dési Ábel és B. Foky István kiállítását. Bori Imre és Rác József emlékének egyperces hallgatással adóztak a résztvevők, majd ezt követően az előbbiről Bordás Győző, az utóbbiról pedig Papp Imre beszélt. A rendezvény keretében ismertették az emléknapok keretében 23. alkalommal megrendezett Aranyeső Vers- és Prózamondó Verseny eredményeit, amit a Radmila Marković, Jódal Rózsa és Kormos Irén összetételű bírálóbizottság dolgozott fel. A díszülésen Csordás Mihály Csépe Imre munkásságát méltatta. Király Ernő Csépe-höz fűződő barátságáról emlékezett meg. A vajdasági magyar írók első, Dettre János és Radó Imre szerkesztette, 1924-ben megjelent antológiájáról Bence Erika szölt. Juhász Géza és Tóth Lajost Szőke Anna, Süveges Eta színésznőt pedig Virág Gábor köszöntötte. Böndör Pál az 55 éves Újvidéki Rádió történetét ismertette.

NÉPRAJZI TANÁCSKOZÁS – A Kiss Lajos Néprajzi Társaság szeptember 25-én Szabadkán a rontás témakörben néprajzi ülést tartott, s egyben a hatvanéves néprajzkutatói, Jung Károlyt is köszöntötték a szervezők. Az ünnepélyes ülészakon a Magyar Néprajzi Társaság nevében Pócs Éva, a Kiss Lajos Néprajzi Társaság nevében pedig Raffai Judit köszöntötte az ünnepeltet. Előadók voltak: Pócs Éva A magia szerepe a boszorkányság rendszereiben, Alojzije Stantić Neka virovanja o praznovirju kod Bunjevaca, Raffai Judit A baj felfogása Ludason, Nagy Abonyi Ágnes A rontáselhárító denevér egy kanizsamonostori adat tükrében, Balla Ferenc Rontást gyógyítók (boszorkányok) a XXI. században című dolgozatokkal.

VII. HERCZEG FERENC EMLÉKNAPOK – Szeptember 26-án zárult a háromnapos rendezvénysorozat, a VII. Herczeg Ferenc Emléknapok Versecen. A tudományos ülészak előadója volt Kiss Imre, Tóth Glemba Klára, Bálint Sándor, Matijevics Mária és Kaszás Károly.

KIÁLLÍTÁS

VAJIDASÁGI VÁROSOK RÉGI FÉNYKÉPEI – Vajdasági városok régi fényképeszek lencséjével címmel nyílt fotókiállítás az újvidéki Vajdasági Múzeumban. Milkica Popović, a kiállítás szerzője a tárlaton időrendi sorrendben, az 1850 és 1914 között készült fotókon és képeslapokon mutatja be Vajdaság nagyobb városainak tereit, épületeit. A tárlat anyaga egyéves kutatómunka eredményeként tárja a látogatók elé a térségünkben fellelhető legkorábbi urbánus fotográfiákat: utca-részleteket, tereket, épületeket, panorámaképeket, melyeket érdemesnek tartottak megörökíteni a XIX. század ismert vagy ismeretlen fényképeszei. A képek nemcsak gyönyörködtetnek, de egyben esztétikai értékítélet meghozatalára készítenek. A több száz régi fotó számtalan harmonikus épületsorát – melyeket munkájukkal megmentettek az utókor számára – hiába keresszünk, hisz egyik része a világháborúk rombolásának, másik része pedig az urbánus közösségek fejlődésével járó korszerűsítés martalékká vált. Vajon szebbet teremtett-e helyettük az utókor? Erről is ítéletet hozhatnak a tárlat megtekintői – hangzott el a megnyitón, ahol a szerző munkáját és a kiállított anyag jelentőségét Ranko Končar, a múzeum igazgatója és Németh Ferenc fotótörténész méltatta.

RÉVÉSZ RÓBERT FOTÓI – Szeptember 7-én Zentán, 8-án pedig Magyar-kanizsán nyílt fotókiállítás a Révész Róbertnek, aki a zentai Táncfőiskola című tárlatán

az elmúlt tízéves munkájának a legjobbjait állította ki, s ezek a kortárs magyar (színházi) táncot tükrözték. Magyarokánisán a dzsesszfesztivál kiállításának keretében voltak láthatók a dzsessz tematikájú képei.

VICAI OLIVÉR FOTÓKIÁLLÍTÁSA
– Szeptember folyamán Vicai Olivér szabadkai fotóművész munkáit Tiszaszentmiklóson, Zentán és Csókán állították ki. A fényképek hűen tükrözték a természet varázslatos szépségét, amelyek mellett a külső szemlélő gyakran közömbösen megy el. Az egyik sorozata a tiszavirág rövid, de annál gazdagabb életét mesélte el.

KARIKATÚRA – Szalai Attila karikatúrákiállítása nyílt meg szeptember 24-én a szabadkai Border Caffé – Fitness Clubban. Témája az egészséges életmód volt.

SZÍNHÁZ

DÍJ A JÓZANOK CSENDJÉNEK – A budapesti Magyar Stúdiószínházi Műhelyek XVI. Fesztiválján a Belgrádi Nemzeti Színház Csáth Géza/Gyarmati Kata/Mezei Kinga A józanok csendje című előadása RÉV 8 RT. Alkotóközönségi Díjban részesült.

A PADLÁS – Szeptember 20-án a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház Diáxínpada bemutatta Presser-Sztevánovity A padlás című musicaljét. Az előadásban Csernik Attila, G. Erdélyi Hermina és a darabot színpadra állító Mess Attila mellett három szabadkai általános iskola, a Majsai úti, a Széchenyi István és a Kizúr István Általános Iskola diákjai, valamint a ludasi Sylver tánc csoport tagjai láthatók. A koreográfiát Kovács Szabina készítette. A szereplő fiatalok pedig Engi Attila, Pletl Loránd, Szöllösi Tivadar, Ignác Szilveszter, Sztrika Igor, Forgács Ákos, Lányi Edvárd, Bicskei Dániel, Puzity Kornél és Sztrika Olivér.

ÉDEN – Nagy József és a Jel Színház szeptember 15-én színpadra vitte Éden című előadását, melyet a Kanizsai Kör és Nagy József, valamint a Jel Színház és a BITEF színház közös produkciójaként valósítottak meg. A világbemutatót megelőzte két előbemutató is, 8-án Magyarokánisán, 13-án pedig Újvidéken. Közreműködött Vigh András, a Dél-alföldi Szaxofonegyüttes, Žorž Grujić, ifj. Burány Béla, Ágoston Béla, Szokolay Dongó Balázs, Benkő Róbert, Geröly Tamás. Előadók voltak: Nagy József, Bicskei István, Francia Gyula, Krupa Sándor, Gemza Péter, Szakonyi György, Mezei Kinga, Szorcsik Kriszta. Zene: Szlevényi Ákos. Az előadásról Nagy József nyilatkozata: „A hosszú ideje otthonától távol élő költő álma, hogy hazatérhessen, megvalósul – ám ekkor börtönbe kerül. Az Éden elnevezés az otthonnal azonosul, de a valóságban ez pokollá lesz.” Az Éden című darab rendezője, Nagy József a Politika napilap művelődési rovatának különdíját kapta a 38. BITEF-en.

IV. VAJDASÁGI MAGYAR DRÁMAÍRÓ VERSENY – Szeptember 21-én tartották meg a IV. Vajdasági Magyar Drámaíró Versenyt az Újvidéki Színházban. A legjobb szövegért Gyarmati Katát, a legjobb rendezésért pedig Vicsek Károlyt jutalmazta a Vajda Tibor rendező (elnök), Beszédes István író, Fischer Károly színművész összetételű zsűri. A drámaszerzők közül második lett Brestyánszki B. Rozália, harmadik pedig Jódal Rózsa. A rendezők közül Hernyák György a második, L'uboslav Majerác pedig a harmadik hely. A három előadásban nyújtott színészi alakítások közül a legjobb női főszereplő Szorcsik Kriszta, a legjobb férfi főszereplő Nagypál Gábor, a legjobb női mellékszereplő Jónás Gabriella, a legjobb férfi mellékszereplő Mezei Zoltán. A díjkiosztón hirdette ki az Újvidéki Színház a tavalyi évad legjobb szí-

nészeit. A közönség a legjobb női főszerep megformálójának Jankovics Andreát tartotta, a legjobb férfi főszereplőnek a 2003/2004-es évadban Balázs Áront. Idén a mellékszerepekben remeklő színészeket is megnevezték, ezek Krizsán Szilvia és Gircz Attila. Újabb díjat is alapítottak a színházakok: a vándor Köldökpiercing Díjat, amelyet az év legnagyobb bakiját vétő színész kapja meg. Az elsőt Puskás Zoltán érdemelte ki.

SPIRÓ GYÖRGY: CSIRKEFEJ – Október 3-án mutatta be a szabadkai Népszínház Spiró György Csirkefej című darabját. A Vénasszonyt Karna Margit művésznő alakította, rajta kívül a következő színészek vesznek részt a színpadi műben: Pálfi Ervin, G. Erdélyi Hermína, Péter Ferenc, Kovács Frigyes, Vicei Natália, Szőke Attila, Csernik Árpád, Mess Attila, Sziráczy Katalin, Pesitz Mónika és Ferenc Ágota. Zeneszerző Matlári Miklós és Lajkó Félix, rendezőasszisztens Szilágyi Nándor, díszlet-jelmeztervező Kovács Yvett, rendező Telehay Péter. Az előadásról Gerold László ír bővebben a Kritikai Szemlében.

ZENE

X. MAGYARKANIZSAI DZSESSZ-FESZTIVÁL – Zene és színház öt napon át: szeptember 7-e és 11-e között Magyarokanizsán, immáron tizedik alkalommal. Az improvizatív zene kedvelői igen gazdag és színvonalas műsort követhettek: első napon a fesztivál elmúlt tíz évéről készült

filmet tekinthette meg a nagyjérdemű Apczi Jenő és Csubrillo Zoltán rendezésében, második este a Jel Színház Éden című előadásának előbemutatóját láthatta. Második nap még a Levendula Népi Kézműves Műhely szervezésének köszönhetően egy gólyalábas zenés felvonulást is láthattak Magyarokanizsán. Csütörtökön Révész Róbert fotókiállításának megnyitóját követően fellépett a Gordana Kostić–Julius Drake duó, ezután Bolla Gábor és kvartettje, majd pedig a németországi Matthias Schubert Quartett. Negyednap Mezei Szilárd szórakoztatta a közönséget, ez alkalommal a Mezei International Nonett elnevezésű zenei társasággal lépett fel. Másodikként ezen az estén a francia La campagne des musiques a ouir együttes zenebohócai szolgáltak gazdag élménnyel. Utolsó este a magyarországi Szabados György zongoravirtuóz lépett elsőnek közönség elé, őt Pavle Aksentijević és a Zapis Orkestra követték, majd az Eldad Tarmu Kvartett koncertezett. Az éjjeli szórakoztató zenét a magyarországi Tóth Viktor kvartett előadásában élvezhették a résztvevők.

ORGONAKONCERT – Szeptember 12-én a szabadkai Szent Teréz-székesegyházban tartott koncerten Kádár Sándor orgonán, Kiss Gábor és Kiss Tamás pedig hegedűn játszott. Fellépett még a székesegyház kamarakórusa is Paskó Csaba vezényletével. Másoron J. S. Bach és C. Franck orgonaművei szerepeltek, továbbá zenekari művek és hegedűversenyek.

KOVÁCS SMIT Edit összeállítása